

העולם כי אכן מנהלת הציונות מדיניות פשרנית ושחרר-שלום, בעודו מתנגד בעקשנות להיתור הקטן ביותר.

„רק אם המופתי יסכים“

על שיטת פעולתו מלמדת פרשת המשא-והמתן של 1936. קבוצה של חמישה אישים שוחרר-שלום מראשי היישוב (פנחס רוטנברג, איש החשמל; יהודה מגנס, נשיא האוניברסיטה; מאיר נובומייסקי, איש האשלג; גד פרומקין, שופט בית-המשפט העליון; משה סמילנסקי, הסופר-החקלאי) התקשרו עם אחד המנהיגים הבולטים של ערביי ארץ-ישראל, מוסא אל-עלמי. זה היה חודש ימים אחרי פרוץ המרד הערבי („המאורעות“, בלשון

הימים ההם), ושני הצדדים החליטו לפעול למען השגת הסכם בין שני הצדדים. רוטנברג, אחת הדמויות הנערצות ביותר ביישוב של אז, הציע תוכנית מרחיקת-לכת. הוא לא רצה רק בהסכם זמני עם ערביי ארץ-ישראל, אלא „סיוור של קבע עם העולם הערבי“ — רעיון מהפכני ביותר בימים ההם. הוא הציע להעסיק עובדים ערביים בשיעור של 25% בכל מיפעל עברי; לשתף את הערבים בכל מיפעל-פיתוח, תעשייה וצסק. הוא חזה את כניסת ארץ-ישראל ועבר-הירדן כחברה עצמאית לפדרציה ערבית, ועוד ועוד. כן הוצע לקבוע מיכסה מוסכמת לעליה היהודית, בשיעור שתביא את היישוב לממדים של 40% מכלל אוכלוסיית המדינה (כלומר: 800 אלף נפש) תוך עשר שנים.

שרת לא אפר את המשא-והמתן, כי לא רצה שהסוכנות היהודית תיראה כמתנגדת לשלום. הוא נהג בקו של סחבת.

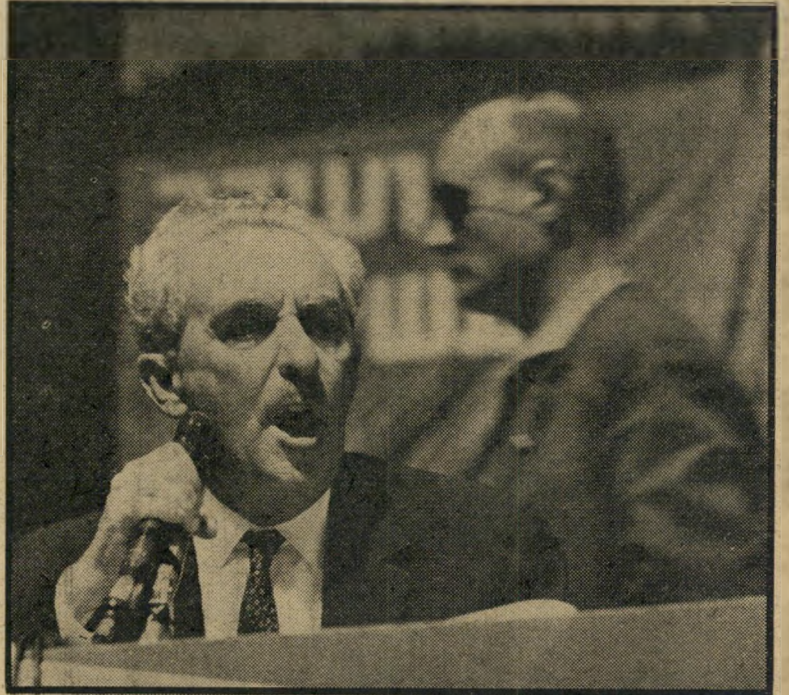
שעה שבכל יום נרצחו אנשים בארץ, נסחב העניין מחודש לחודש. לאחר מכן העמיד שני תנאים: שהמשא-והמתן ינוהל עם המחלקה המדינית של הסוכנות, וכי הערבים יסכימו לעליה של 62 אלף יהודים לשנה — דבר שהיה הופך את היישוב לרוב בארץ תוך עשר שנים.

שני התנאים היו אופייניים. עד היום לוחם משרד-החוץ הישראלי בחימה שפוכה בכל נסיון של משא-ומתן בין ערבים ובין ישראלים, שלא באמצעות משרד-החוץ. הוא יודע כמובן, כשם שידע שרת, אז, כי שום ערבי אינו יכול לפתוח במשא-ומתן עם ההנהגה הציונית הרשמית, ללא הכשרת הקרקע והכנה מוקדמת במשא-ומתן בלתי-רשמי. גם לתנאי השני לא יכלו הערבים להסכים. הם יכלו, בקושי, להסכים לעליה ניכרת, שתביא את היהודים לסף הרוב — אך לא להסכים עשר שנים מראש לעקרונ של רוב עברי. (בעת הקמת המדינה, מנתה האוכלוסייה העיברית בארץ 635 אלף נפש — כלומר, בתריסר השנים מאז 1936 נפלה העליה ב-175 אלף נפש מן המיכסה שהערבים עצמם היו מוכנים להסכים לה באותו משא-ומתן!)

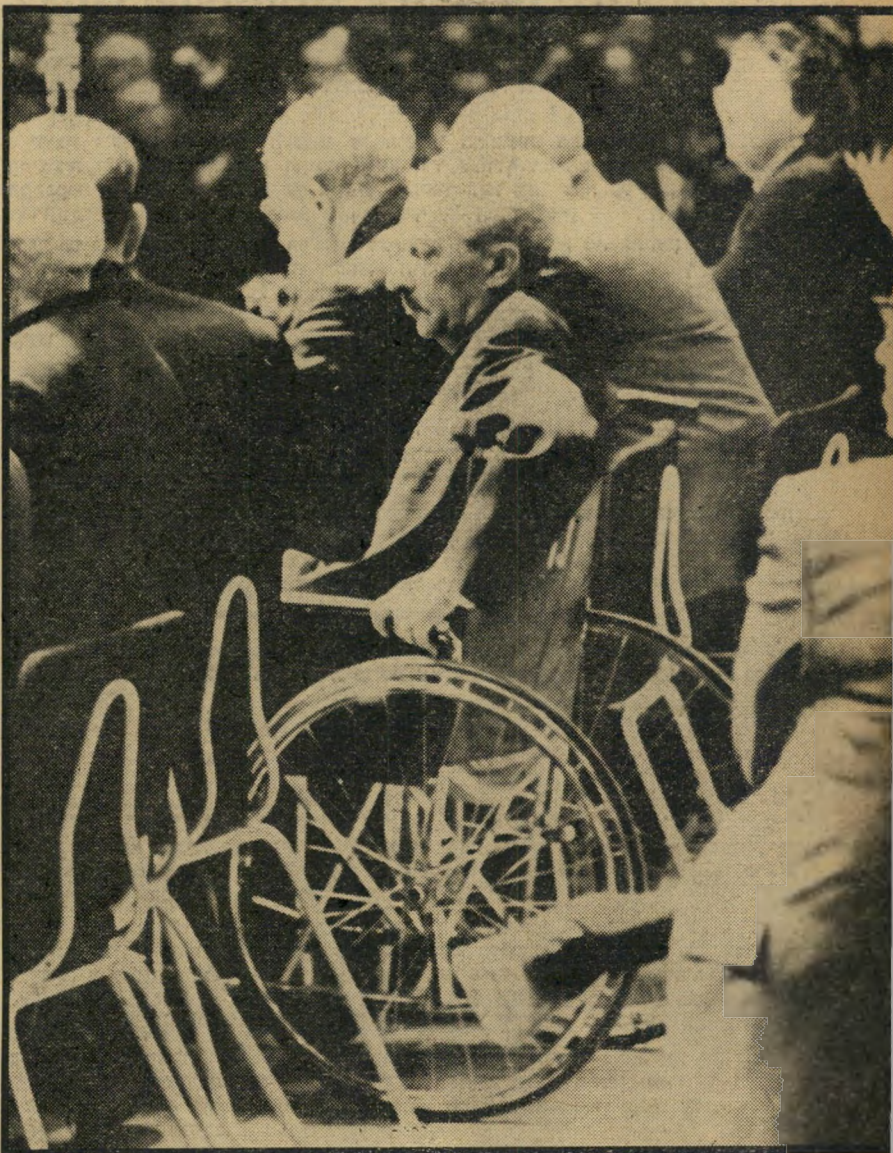
כשכל זה לא עזר, ומוסא אל-עלמי היה מוכן להמשיך במשא-ומתן, נקט שרת בטכסיס חדש ובטוח. בשיחה חשאית עם אל-עלמי, במלון המלך דויד בירושלים, העמיד שרת תנאי-לייעבור:

שיקבל מראש יפוי-כוח רישמי מן המופתי, חדג' אמין אלי-חוסייני. בלי הסכמה זו, אמר שרת, אין ערך לכל המשא-והמתן.

מובן שאל-עלמי ייצג את המנהיגים המתונים, ואת החוגים שהיו קשורים במלך עבדאללה. אי-אפשר היה אף לחלום על כך שהמופתי, שכבר קיבל או את תקציבו

שרת תוקף את בן-גוריון בוועידת מפא"י

1955: ראש-משלה שרת ושר-בטחון ב.ג.

מידי הנאצים, יסכים למשא-ומתן. עליידי טכסיס פשוט חיטל שרת את השפעת המנהיגות הערבית המתונה, השליט את המופתי על ערביי פלסטין. מדוע? כמו כל המנהיגים הציוניים הרשמיים, וכמו בן-גוריון, האמין שרת כי אפשר להשיג יותר בלי הסכמת הערבים, ותוך מלחמה עימם. הוא הכריז בפני ועדת-החקירה האנגלו-אמריקאית בשנת 1946: „מנהיגים ערבים נטו להסכים לעליה יהודית גדולה מאד, אבל הציגו תנאים שאותה שעה לא יכולנו למלא אחריהם. לא לנו היה לחסל את המישטר המאנדאטורי הבריטי, ואותה שעה אף אנו עצמנו לא ששנו ביותר לקראת חיטול-מהיר של מישטר זה.“

משמע: כדאי היה יותר להתחבר עם השלטון הקולוניאלי נגד הערבים, מאשר להתחבר עם הערבים לגירוש השלטון הקולוניאלי, אפילו במחיר „עלייה גדולה מאוד“.

שיתוף-הפעולה עם המערב — בכל מחיר — היה אבן-היסוד של תפיסה זו. הוא הכתיב לשרת את ההתנהגות שהוארה באור עגום במשפט קסטנר: הכניעה לבריטים בימי השואה, תוך ויתור על כל פעולה מהפכנית ועצמאית מצד היישוב. הסגרת יואל בראנד, העמדת צנחני ההגנה תחת פיקוד בריטי, הגיוס לצבא הבריטי והמלחמה בלחי ובאצ"ל — כל אלה אינם אלא צדדים שונים של גישה אחת ועיקבית.

גישה זו אמרה: עזרת המערב דרושה לנו, כדי להילחם בשאיפות הערבים. כי ההסכם עם הערבים הוא „בלתי-אפשרי“ — ולמעשה גם אינו רצוי, כי אפשר להשיג יותר בלערי.

בכך לא היה הבדל בין בן-גוריון ושרת. אולם שרת, בניגוד לבן-גוריון, הבין כי היישוב תלוי בדעת-הקהל העולמית, וכי על כן עליו להופיע תמיד כשחרר-שלום, להציג את הערבים כעם של שוחרר-מלחמה, הגושים אחרי מנהיגים קיצוניים וקנאיים כמו המופתי.

פגישה עם עבד-אל-נאצר

פרשת 1936 היתה רק אחת מני רבות. כמנהל המחלקה המדינית של הסוכנות, ולאחר מכן כשר-החוץ של ישראל, טיפל שרת בעשרות פרושות כאלה, מהן חשובות יותר, מהן חשובות פחות.

בכולן נקט בקו אחיד: נוקשות מוחלטת במגמה, גמישות רכה בי טכסיס.

על הצלחתו בכך מעידה העובדה שעד היום מאמינים מנהיגי הערבים כי שרת היה מתון ואוהב-ערבים, וכי רק קיצוניותו של בן-גוריון, שונא-הערבים, חיבלה במעשיו. גם עבד-אל-נאצר האמין בזאת. לכן, מייד עם פרישתו של בן-גוריון לשדה-בוקר בסוף 1953, החל בגישוּש-שלום. הוא עודד מתווכים שונים, ושלה משלחת מצרית לפאריס לשם אירגון פגישה אישית עם שרת.

כשגיליתי זאת לפני כמה שנים בשבועון זה, פירסם שרת הכחשה טוטאלית, בתוספת עקיצות נגד העולם הזה (אותו שנה בכל נימי נפשו). ביתניים נודעו רוב הפרטים גם

* תיאור מפורט וממוסמך של פרשה זו מצוי, בין השאר, בספרו של אהרון כהן, ישראל והעולם הערבי.

ועידת מפא"י: שרת החולה בכסא-גלגלים